

Zondag 20 juni 2021 – Een gesprek bij de waterput

Lezing: Johannes 4 : 4 - 26

Je zou kunnen zeggen: het begint met een simpele vraag om een glas water.

Een wonderlijk en ook mysterieus verhaal.

Jesus is op het heetst van de dag, vermoeid van de reis, bij de bron gaan zitten. En als er een vrouw komt om water te putten, vraagt Hij wat te drinken.

En die vrouw is een Samaritaanse.

Het is allemaal opmerkelijk. Zeker als je het contrast er ook nog eens bij betreft van wat hiervoor in het evangelie is verteld. Daar ontmoet Jezus Nicodemus.

Man, Jood, schriftgeleerde, tegenover vrouw, Samaritaanse, ongeletterde. En de ene vindt plaats in het schemerduister van de nacht, de andere ontmoeting in het felle licht van de zon.

En de verwonderde reactie, tegenvraag van de vrouw: hoe kunt u mij vragen? - kunnen we toch wel begrijpen?

En als wij dan net bij het bedenken van de achtergrond misschien een zekere sympathie voor Jezus hebben opgeroepen, dan geeft zijn reactie hier meteen weer te denken. Want die klinkt nogal geïrriteerd. Als je eens wist wat God wil geven en wie het je vraagt, zou je er HéM om vragen en dan zou je levend water krijgen.

Je zou toch zeggen, als je die vrouw was: jongen, bekijk het lekker zelf.

Jij had toch dorst? Je vroeg mij toch om water. En nu begin je te zeuren over levend water, wat dat ook moge zijn, waar jij de beschikking over zou hebben.

Ik weet niet waar je het over hebt, maar als je het zo goed weet, geef jezelf dan van dat levende water. Of begrijp ik iets niet? Heb ik iets gemist?

Kijk, zo zou de vrouw hebben kunnen reageren.

En dan moet ik toch ook denken aan wat het kerkelijk nieuws in de afgelopen week bepaalde. Ik weet niet of u iets hebt meegekregen van het onderzoek dat gedaan is onder vrouwelijke predikanten, dat 9 op 10 seksisme ervaart. Je vraagt je dan toch wel even af of er ook in deze situatie sprake is van seksisme.

We kunnen in ieder geval zeggen dat er veel fout lijkt te zijn in dit verhaal. Om te beginnen: de plek waar het plaatsvindt. In Samaria dus. Dat was een gebied dat qua geloof een tussengebied was. Judea in het Zuiden, daar was Jeruzalem, daar was de bestuurlijke en religieuze elite, daar werd het meeste geld verdiend. In het Noorden was Galilea, waar Jezus vandaan kwam, een heidens gebied. Nauwelijks iemand daar die over God of gebod nadacht.

Daartussenin lag Samaria, vanouds bestaand uit mensen die gebleven waren na de Assyrische overheersing en zich vermengd hadden met omliggende volken. Voor de Galileeërs was het half-joods, voor de Judeeërs half-heidens. Rabbijnen en andere vrome joden gingen er met een boog omheen als ze op reis waren, hier wilde je niemand tegenkomen. Jezus gaat er doorheen. Hier moet Hij zijn.

En hiermee verband houdend: het geloof van deze vrouw is fout. Althans, in de ogen van een joodse rabbi. Samaritaans, ze hadden alleen de Tora als heilige Schrift, de profeten en geschriften zeiden hun niets.

De Joden in Jeruzalem hadden ooit, toen de tempel herbouwd moest worden, de hulp van de Samaritanen geweigerd. Ze vonden hen niet joods genoeg om aan zoiets heiligs als de tempel te werken. Je voelt al: dit soort gevoeligheden blijven lang bestaan. Te lang wellicht.

En ook het tijdstip van het gesprek is toch helemaal fout? Het gesprek met Nicodemus was in het holst van de nacht, dit is op het heetste moment van de dag. Beide keren gaat het waarschijnlijk om een soort ontwijkingsgedrag. Nicodemus wilde waarschijnlijk niet met Jezus gezien worden. En deze vrouw. Zij kiest niet voor een moment wanneer de andere vrouwen naar de put kwamen, in de ochtend of de avond.

Zou dan de meest logische eerste opmerking tussen deze twee, de vrouw en Jezus, niet zijn geweest: Wat doe jij hier in hemelsnaam?

Dan is ook nog de gesprekspartner fout. Een vreemde man, zeker een rabbi, vraagt niet zomaar aan een vrouw iets voor Hem te doen. Dat hoort via de man van die vrouw te gaan, of broer desnoods.

Al deze elementen die fout zijn, zeggen de lezer vooral: hier spreken twee mensen met elkaar die er blijkbaar echt niet mee zitten of hun gedrag als goed of fout wordt gezien, maar dit wordt een gesprek over wat er echt toe doet.

Een gesprek, zo belangrijk dat het je niets kan schelen wat anderen er misschien van vinden. Het is geen gewoon gesprek. Het lijkt in eerste instantie een gesprek vol misverstanden. Er gebeurt echter van alles.

Gaandeweg leert de vrouw wie Jezus is.

Dat Jezus dorst heeft, lijkt niet meer van belang te zijn. Het glas water raakt helemaal uit het zicht. Ze raakt met Hem in een gesprek waarin ze stap voor stap zichzelf leert kennen. En dan opeens verandert Jezus schijnbaar volkomen onverwacht van onderwerp en begint over de ontbrekende echtgenoot van de vrouw. Misschien toch niet zo vreemd: want in de bijbel lopen gesprekken bij de bron vaak op relatie en huwelijk uit.

Jakob, de naamgever van deze put, ontmoette bij de bron zijn vrouw, Mozes ontmoette Zippora bij de bron, Eliëzer vond er een vrouw voor Izaak. Het ligt voor de hand om daar aan te denken.

Dan ligt er de vraag, misschien niet zo zeer of ze hier de ware Jakob vindt, maar wel of hier een ontmoeting gaande is die voor haar verdere leven van doorslaggevende betekenis zal zijn. Je kunt gaan speculeren wat dat betekent, die vijf mannen. Of ze veelvuldig weduwe geworden is, of vaak gescheiden, of wat dan ook. Daarover zwijgt de tekst. Wat wel duidelijk is: Jezus herkent haar in haar zoeken, en zij herkent in Jezus de mens-van-God.

Zoals zo vaak in onze gesprekken gaat het over het zichtbare en tastbare - en bedoelen we in feite wat er onder ligt, de dieptedimensie.

Het gesprek eindigt met de vraag waar God aanbeden zal worden. Ten diepste gaat dat over de vraag: hoe vinden we God, hoe kunnen we door zijn kracht, zijn geest, geïnspireerd, aangeraakt worden?

En belangrijker dan tempel of kerk is dan waar het gebouw naar verwijst.

Dat verwijst, als het goed is, naar de bezielende kracht van God. Levend water.

Als mensen zich voor die kracht openen, zoals deze vrouw, dan worden mensen zelf een bron.

Een bron, waarin Gods Geest, Gods licht, Gods liefde woont...

De vrouw mag worden wie zij is: een bemind kind van God.

Zo heeft zij levend water gevonden, bij deze heldere bron, bij Jezus, de ware bron met eeuwig stromend water.

De vrouw wordt dankzij Jezus een ander mens. Bij Hem vindt ze haar leven als het ware terug.

Ze wordt in het verhaal zelfs de eerste vrouwelijke apostel, als ze later haar stadsgenoten zo ver krijgt om ook naar Jezus toe te gaan. In haar leven begint het te stromen, en daarmee zet ze anderen in beweging.

Terug naar de bron. Ook voor ons is er water dat nooit op raakt: De heldere bron van Gods goede Geest.

Dat Gods Geest ook voor ons als levend water zal zijn. Zoals we straks bij brood en beker mogen ervaren dat Gods liefde ook voor ons eindeloos is.

Aan het eind van het verhaal, zo staat er, laat de vrouw haar kruik met water gewoon bij de bron staan.

Er is een bron in haarzelf opengelegd.

Dat water zal harde stenen breken.

Een nieuwe toekomst breekt aan.

Dat dat ook voor ons zo zal zijn.

Loosdrecht, Gereformeerde Kerk
ds. Hillegonda Ploeger